

OTWARTY DIALOG

RAPORT:
SPRAWA NADIYI SAVCHENKO

Postępowanie przygotowawcze w sprawie karnej przeciwko ukraińskiej więźniarce politycznej Nadii Savchenko zostało zakończone. Jego wyniki w najbliższym czasie trafią do sądu, który zajmie się ich rozpatrzeniem. Istnieje groźba, że władze rosyjskie będą usiłowały maksymalnie odizolować proces sądowy od społeczeństwa

Fundacja Otwarty Dialog powstała w Polsce w 2009 roku z inicjatywy Lyudmyly Kozlovskiej, pełniącej obecnie funkcję Prezydenta Fundacji. Do celów statutowych Fundacji należą obrona praw człowieka, demokracji i praworządności na obszarze postradzieckim. Szczególną uwagę Fundacja skupia na największych krajach regionu: Kazachstanie, Rosji i Ukrainie.

Fundacja realizuje swoje cele poprzez organizację misji obserwacyjnych, w tym obserwacji wyborów i monitorowanie stanu przestrzegania praw człowieka w obszarze postradzieckim. Na ich podstawie powstają raporty i sprawozdania dystrybuowane następnie wśród instytucji UE, OBWE i innych organizacji międzynarodowych, resortów spraw zagranicznych i parlamentów krajów UE, ośrodków analitycznych i mediów.

Obok działalności obserwacyjnej i analitycznej, Fundacja prowadzi aktywne działania we współpracy z parlamentarzystami zaangażowanymi w sprawy zagraniczne, prawa człowieka i relacje z krajami postradzieckimi w celu wsparcia procesów demokratyzacji i liberalizacji ich polityki wewnętrznej. Do istotnych obszarów działalności Fundacji należą także programy wsparcia więźniów i uchodźców politycznych.

Fundacja posiada swoich stałe przedstawicielstwa w Warszawie, Kijowie i Brukseli.

Copyright: Fundacja Otwarty Dialog, maj 2015 r.

00-580 Warszawa

Al. Szucha 11a lok. 21

Tel. +48 22 307 11 22

E-mail: odfoundation@odfoundation.eu

odfoundation.eu

W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji, prosimy o kontakt:

Kierownik projektu:

Lyudmyla Kozlovskaya lyudmylakozevska@odfoundation.eu

Autor:

Andriy Osavoliyk andriy.osavoliyk@odfoundation.eu

Redakcja:

Lyudmyla Kozlovskaya

Korekta:

Barbara Odrobińska-Dudek

Szata graficzna:

Andriy Osavoliyk

Zdjęcie na pierwszej stronie: [Reuters](#)

Przedruk zamieszczonych materiałów w całości lub części możliwy jest wyłącznie za zgodą redakcji.

Spis treści:

1. WSTĘP	4
2. ROSJA NIE WYWIĄZUJE SIĘ ZE SWOICH MIĘDZYNARODOWYCH ZOBOWIĄZAŃ.....	4
2.1. PACE potwierdziło europejski immunitet parlamentarny Savchenko, jednak Rosja odmawia jego uznania	4
2.2. Wbrew mińskim porozumieniom Rosja wciąż przetrzymuje Nadię Savchenko w więzieniu	6
3. OKRES ARESZTOWANIA NADII SAVCHENKO PO RAZ KOLEJNY ZOSTAŁ PRZEDŁUŻONY	6
4. WŁADZE ROSJI USIŁUJĄ „IZOLOWAĆ” OD SPOŁECZEŃSTWA PROCES SĄDOWY SAVCHENKO	7
5. WSPÓLNOTA MIĘDZYNARODOWA NADAL WSPIERA NADIĘ SAVCHENKO I DOMAGA SIĘ JEJ NATYCHMIASTOWEGO UWOLNIENIA	8
6. WNIOSKI	10

1. WSTĘP

Posłanka do parlamentu ukraińskiego i delegatka PACE Nadia Savchenko jest nielegalnie więziona na terytorium Federacji Rosyjskiej od blisko 11 miesięcy. W tym czasie stała się ona jednym z najbardziej znanych więźniów politycznych na świecie. Wbrew zasadom prawa międzynarodowego i przepisom ustawodawstwa Savchenko jest przetrzymywana w areszcie i oczekuje na proces sądowy za przestępstwo, którego nie popełniła.

W sytuacji, kiedy pomiędzy Ukrainą a Rosją *de facto* toczy się wojna, Nadia Savchenko pełni rolę zakładnika w rękach władz rosyjskich, które wykorzystują ją jako kartę przetargową podczas negocjacji prowadzonych na arenie międzynarodowej.

Wspólnota międzynarodowa jednogłośnie wzywa Rosję do przestrzegania podjętych zobowiązań międzynarodowych i powszechnie przyjętych norm prawa międzynarodowego oraz do niezwłocznego uwolnienia Ukrainki.

Obrona Nadii Savchenko przedstawiła niezbitę dowody świadczące o tym, że nie jest ona winna zabójstwa rosyjskich dziennikarzy, lecz sąd nie uwzględnił przedstawionych argumentów i odmówił umorzenia sprawy karnej.

Ponadto władze rosyjskie, reprezentowane przez organy śledcze i sąd w sposób demonstracyjny pogarszają sytuację Nadii Savchenko – wszczęto przeciwko niej drugie postępowanie karne za rzekomo nielegalne przekroczenie granicy rosyjskiej.

Postępowanie karne przeciwko Ukraince oparte jest na całkowicie nieprawdopodobnych informacji, co po raz kolejny świadczy o jej sfabrykowaniu. Na przykład, w aktach sprawy podano, że w trakcie 11-miesięcznego śledztwa przesłuchano ponad 108, 000 świadków.

Ostatnie wydarzenia w sprawie Savchenko wskazują, że już wkrótce sprawa ta zostanie przekazana do sądu w celu jej rozpatrzenia pod kątem merytorycznym. Adwokaci ukraińskiej więźniarki politycznej obawiają się, że proces może zostać przeniesiony z Moskwy do Woroneża, co pozwoliłoby ukryć go przed społeczeństwem. W związku z tym sprawa Savchenko wymaga jeszcze większej uwagi ze strony wspólnoty międzynarodowej i parlamentów państw demokratycznych.

2. ROSJA NIE WYWIĄZUJE SIĘ ZE SWOICH ZOBOWIĄZAŃ MIĘDZYNARODOWYCH

2.1. PACE potwierdziło europejski immunitet parlamentarny Savchenko, jednak Rosja odmawia jego uznania.

W dniach od 26.01.2015 r. do 30.01.2015 r. w Strasburgu odbyła się kolejna sesja Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy (PACE). Nadia Savchenko nie mogła wziąć w niej udziału jako delegatka Ukrainy, ponieważ Komitet Śledczy (KS) Federacji Rosyjskiej (FR) nie wyraził zgody na zamianę środka zapobiegawczego na środek o charakterze nieizolacyjnym.

W dniu 26.01.2015 r. podczas posiedzenia Biura PACE została poruszona kwestia nieobecności Nadii Savchenko, która jako delegatka PACE nie mogła przybyć na sesję organizacji. Po spotkaniu przewodnicząca PACE Anne Brasseur oświadczyła, że Rosja powinna znieść wszystkie ograniczenia związane z wyjazdem delegatki na posiedzenie organizacji [\[1\]](#).

Na posiedzeniu Biura PACE większością głosów podjęto uchwałę w sprawie uznania mandatu Savchenko jako delegatki PACE pomimo tego, że przebywa ona w więzieniu i nie może stawić się w Strasburgu, aby osobiście wziąć udział w posiedzeniu [\[2\]](#).

W dniu 28.01.2015 r. w PACE przyjęto rezolucję, zgodnie z którą sankcje wobec Rosji (pozbawienie rosyjskiej delegacji prawa głosu w PACE oraz zakaz uczestnictwa w kierowniczych organach organizacji) zostały przedłużone. Ponadto w rezolucji PACE za jedno z głównych żądań wobec rządu FR uznano

uwolnienie więźniów politycznych Nadii Savchenko i Olega Sentsova. Fundacja Otwarty Dialog z zadowoleniem przyjęła możliwość, stworzoną przez różne ugrupowania polityczne w PACE, zaprezentowania raportów o sprawie Nadii Savchenko [3], [4], [5] i łamaniu przez Rosję umów międzynarodowych oraz zobowiązań [6], zarówno w trakcie osobistych spotkań, jak i publicznych sesji tematycznych. Między innymi, na zaproszenie Fundacji przybył do Strasburga adwokat Nadii Savchenko, Mark Feygin, który wziął udział w szeregu spotkań z poszczególnymi delegatami i ugrupowaniami politycznymi PACE, z przewodniczącą Anne Brasseur oraz komisarzem Rady Europy do spraw Praw Człowieka Nilsem Muiżniksem. W czasie spotkania Mark Feygin szczegółowo opowiedział o poważnych naruszeniach w sprawie Savchenko. Poprosił także o udzielenie pomocy w sprawie uwolnienia Ukrainki i zajęcie zdecydowanego stanowiska w kwestii licznych przypadków łamania przez Rosję prawa międzynarodowego [7]. Również staraniami Fundacji i przy współudziale parlamentarzystów Pietera Omtziga i Franka Schwabe w Strasburgu została zorganizowana impreza towarzysząca, poświęcona sprawie Savchenko oraz łamaniu przez Rosję umów międzynarodowych i zobowiązań [8].

Tego samego dnia (28.01.2015 r.) Komisja Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy ds. Regulaminu, Immunitetów i Spraw Instytucjonalnych (Komisja PACE) przygotowała specjalną opinię, w której dokonano interpretacji postanowień Statutu PACE i Umowy Generalnej dotyczących przywilejów i immunitetów Rady Europy oraz konkretnie mających zastosowanie w przypadku Nadii Savchenko. Zgodnie z opinią Komisji: *„Członkowie Zgromadzenia Parlamentarnego korzystają z europejskiego immunitetu parlamentarnego... ma on (immunitet – przyp. red.) charakter bezwzględny, jest oparty na prawie międzynarodowym i podlega interpretacji wyłącznie przez Zgromadzenie Parlamentarne; **immunitet członków Zgromadzenia obejmuje również wszystkie przypadki postępowania karnego, podjętego wobec nich przed nabyciem przez nich mandatu parlamentarnego**, w związku z czynami popełnionymi przed objęciem stanowiska w Zgromadzeniu, co oznacza, że każde postępowanie karne zostaje wstrzymane na okres zajmowania przez nich stanowiska”* [9]. Z powyższego wynika, że Nadia Savchenko posiada immunitet PACE pomimo tego, iż postępowanie karne przeciwko niej zostało wszczęte zanim jeszcze otrzymała status delegatki tej organizacji.

Opierając się na tej opinii, obrona Nadii Savchenko w dniu 13.03.2015 r. złożyła wniosek do Komitetu Śledczego Federacji Rosyjskiej, w którym wystąpiła o udostępnienie przez MSZ FR informacji na temat posiadania przez Savchenko immunitetu chroniącego ją przed postępowaniem sądowym i aresztowaniem. We wniosku zwrócono się również o dokonanie zamiany środka zapobiegawczego, aby umożliwić Savchenko udział w pracach sesji PACE w kwietniu 2015 roku.

W dniu 16.03.2015 r. śledczy Komitetu Śledczego Federacji Rosyjskiej Dmitriy Manshin podpisał postanowienie o odmowie uwzględnienia zgłoszonego wniosku w całości. Uczynił tak na podstawie własnej interpretacji dokumentów normatywnych PACE przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych FR. Wbrew oficjalnej opinii Komisji PACE z dn. 28.01.2015 r., MSZ FR oświadczyło, że immunitet delegata PACE rzekomo ma charakter „funkcyjny”, co oznacza, że obejmuje tylko na te czyny, które zostały popełnione przez osobę zajmującą stanowisko w trakcie sprawowania oficjalnych funkcji i nie dotyczy Nadii Savchenko, ponieważ zarzucany jej czyn został dokonany jeszcze przed przyznaniem jej statusu delegata PACE.

W dniu 29.04.2015 r. Parlament Europejski przyjął specjalną rezolucję w sprawie Nadii Savchenko, w której potwierdził, że jako delegatka PACE posiada ona międzynarodowy immunitet, którego poszanowanie stanowi obowiązek Rosji zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami [10].

Dnia 06.05.2015 r. w Basmannym Sądzie Rejonowym w Moskwie odbyło się posiedzenie, na którym sąd rozpatrzył odwołanie adwokatów Nadii Savchenko od decyzji w sprawie wydania przez Komitet Śledczy FR odmowy uznania immunitetu PACE i zmiany środka zapobiegawczego. Sędzia Artur Karpov włączył opinię Komisji PACE do akt sprawy, ale odmówił przychylenia się do wniosku adwokatów, uzasadniając decyzję tym, że tłumaczenia opinii dokonał sam wnioskodawca (czyli sami adwokaci), wobec czego nie

jest ono obiektywne [11]. Tym samym sąd nie uznał immunitetu PACE Nadii Savchenko i **naruszył zasadę prymatu prawa międzynarodowego nad krajowym, który jest zapisany w Konstytucji FR.**

2.2. Wbrew porozumieniom mińskim Rosja wciąż przetrzymuje Nadię Savchenko w więzieniu

W dniu 12.02.2015 r. w Mińsku został podpisany kompleks działań na rzecz realizacji porozumień mińskich w sprawie deeskalacji konfliktu zbrojnego na wchodzie Ukrainy (tzw. Drugie Porozumienie z Mińska). Dokument został uzgodniony pomiędzy przywódcami czterech państw (Niemiec, Rosji, Ukrainy i Francji) i podpisany przez przedstawicieli Rosji, Ukrainy, OBWE oraz samozwańczych Donieckiej i Ługańskiej Republik Ludowych.

Zgodnie z 6. punktem porozumienia powinno dojść do „*uwolnienia i wymiany wszystkich zakładników oraz nielegalnie przetrzymywanych osób w oparciu o zasadę „wszyscy za wszystkich”*” [12].

W dniu podpisania porozumienia prezydent Petro Poroshenko pośpieszył z oświadczeniem, że w wyniku negocjacji mińskich udało się osiągnąć porozumienie w sprawie uwolnienia Nadii Savchenko w najbliższym czasie [13].

Niemniej jednak, już w dniu 13.02.2015 r. rzecznik prasowy Vladimira Putina Dmitriy Peskov poinformował, że Rosja nie dawała żadnych gwarancji w sprawie Savchenko w czasie negocjacji w Mińsku. Z kolei szef Komitetu Śledczego FR Vladimir Markin oświadczył, że nie ma podstaw dla uwolnienia Nadii Savchenko, i że śledczy rzekomo dysponują niepodważalnymi dowodami jej winy [14] (które zresztą do tej pory nie zostały przedstawione w sądzie). Prezydent Rosji Vladimir Putin komentując sprawę karną przeciwko Savchenko stwierdził, że o jej losie zadecyduje rosyjski sąd [15].

Przedstawiciele krajów zachodnich i instytucji międzynarodowych jednogłośnie uznają, że Nadia Savchenko powinna zostać zwolniona zgodnie z przyjętymi w Mińsku uzgodnieniami.

W dniu 14.02.2015 r. przedstawiciel Departamentu Stanu USA Jen Psaki oświadczyła na konferencji prasowej, że porozumienie podpisane w Mińsku przewiduje wymianę wszystkich zakładników i nielegalnie przetrzymywanych osób, które zostały wzięte do niewoli w czasie konfliktu na wschodzie Ukrainy. Zdaniem Psaki, Departament Stanu USA stoi na stanowisku, że porozumienie dotyczy również Nadii Savchenko [16].

W dniu 20.02.2015 r. podczas rozmowy telefonicznej kanclerz Niemiec Angeli Merkel z prezydentem Ukrainy Petrem Poroshenko podkreślono, że Nadia Savchenko powinna zostać zwolniona w ramach porozumienia podpisanego w Mińsku [17].

W dniu 26.02.2015 r. biuro prasowe Wysokiego Przedstawiciela UE do spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa Federici Mogherini oznajmiło, że UE wzywa Rosję do uwolnienia Nadii Savchenko z powodów humanitarnych. „*Byłoby to zgodne z niedawno uzgodnionym pakietem rozwiązań w celu wdrożenia porozumień z Mińska, w którym była mowa o uwolnieniu wszystkich zakładników oraz osób aresztowanych, mających związek z konfliktem na Ukrainie*” [18], – poinformowano w oświadczeniu.

W dniu 20.04.2015 r. przewodnicząca PACE Anne Brasseur również wezwała do „*uwolnienia Nadii Savchenko z powodów humanitarnych i zgodnie z porozumieniem Mińsk-2*” [19].

3. OKRES ARESZTOWANIA NADII SAVCHENKO PO RAZ KOLEJNY ZOSTAŁ PRZEDŁUŻONY

W dniu 06.05.2015 r. Basmany Sąd Rejonowy w Moskwie rozpatrzył zażalenia adwokatów na odmowę Komitetu Śledczego FR w sprawie zwolnienia Nadii Savchenko na sesję PACE i odbył posiedzenie w sprawie przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania Ukrainki.

Przedstawiciele prokuratury wnioskowali o przedłużenie aresztu do dnia 30.06.2015 r. Z odmiennym wnioskiem wystąpili adwokaci Savchenko nalegając, aby sąd dokonał zamiany środka tymczasowego na środek o charakterze nieizolacyjnym.

Jak łatwo było przewidzieć, sędzia Nataliya Mushnikova w całości przychyliła się do wniosku prokuratury i przedłużyła okres aresztu tymczasowego Nadii Savchenko do dnia 30.06.2015 r. (okres ten już w międzyczasie został przedłużony do dnia 30.09.2015 r.).

Podczas rozprawy w dniu 06.05.2015 r. ujawnione zostały pewne nowe szczegóły z postępowania karnego prowadzonego przeciwko Nadii Savchenko. Otóż z akt sprawy wynika, że Ukrainka po kilku dniach spędzonych w niewoli u bojowników Ługańskiej Republiki Ludowej (ŁRL) została po prostu wypuszczona na wolność. Jednocześnie wiadomo, że lider bojowników ŁRL Igor Plotnitsky informował wcześniej, że Savchenko rzekomo udało się zbiec z niewoli podczas ataku lotniczego Wojskowych Sił Zbrojnych Ukrainy na Ługańsk [20]. Sama Nadia twierdzi, że została przekazana w ręce rosyjskich służb specjalnych, a w jej przekazaniu brał bezpośredni udział sam Plotnitsky.

We wniosku napisano również, że w ciągu 11 miesięcy postępowania przygotowawczego w sprawie karnej przeciwko Savchenko przesłuchano 108 142 osób, z których 21 827 to osoby pokrzywdzone. Liczba ta wydaje się zupełnie nieprawdopodobna, zwłaszcza, jeśli uwzględni się, iż dokonano tego w ciągu niecałego roku.

Z uwagi na fakt, że rozprawa w sprawie przedłużenia aresztu odbywała się jako druga w tym samym dniu, samopoczucie Nadii Savchenko, która jeszcze odzyskała pełnię sił po ponad 80-dniowej głodówce, uległo pogorszeniu. W związku z tym trzeba było wezwać pogotowie ratunkowe i przerwać posiedzenie sądu. Po udzieleniu pomocy medycznej przez lekarzy Ukrainka poczuła się lepiej i rozprawę kontynuowano. Nie jest wykluczone, że dwie rozprawy w ciągu jednego dnia przeprowadzono po to, żeby ograniczyć do minimum liczbę wydarzeń tworzących newsy w sprawie Savchenko.

4. WŁADZE ROSJI USIŁUJĄ „IZOLOWAĆ” OD SPOŁECZEŃSTWA PROCES SĄDOWY SAVCHENKO

W dniu 07.05.2015 r. Komitet Śledczy FR wyłączył sprawę karną przeciwko Nadii Savchenko do odrębnego postępowania. Przypomnijmy, że wcześniej była ona prowadzona w ramach jednego dużego postępowania karnego, wszczętego w związku z popełnieniem przestępstw przez przedstawicieli ukraińskich struktur siłowych oraz wysokich urzędników państwowych w obwodach donieckim i ługańskim.

W dniu 21.05.2015 r. adwokat ukraińskiej więźniarki politycznej Mark Feygin poinformował, że postępowanie przygotowawcze w sprawie Savchenko zostało zakończone. Teraz, zgodnie z przepisami kodeksu postępowania karnego, Nadia powinna zaznajomić z aktami sprawy, które składają się z 24 tomów. Jak powiedział Fundacji Otwarty Dialog Mark Feygin, procesu przed sądem należy oczekiwać pod koniec lata, ponieważ właśnie na ten okres przypada szczyt sezonu urlopowego i sprawa będzie przyciągać niewielką uwagę ze strony wspólnoty międzynarodowej. Dla przykładu, znany proces sądowy przeciwko Pussy Riot, gdzie jako obrońca również występował Mark Feygin, odbył się w połowie sierpnia.

Aby utrudnić społeczeństwu monitorowanie przebiegu postępowania w sądzie, śledczy mogą uciec się do jeszcze jednego wybiegu, a mianowicie przenieść prowadzenie postępowania z Moskwy do jakiegoś innego miasta. W przypadku Savchenko może to być Woroneż. *„Nieoficjalnie jest mi wiadome, że we wszystkich głośnych sprawach ukraińskich podjęto decyzję, by maksymalnie oddalić ich prowadzenie od Moskwy. Sprawy Sentsova i Kolchenki [21] będą rozpatrywane w Rostowie nad Donem, Karpuyka [22] – we Władykaukazie, a Savchenko – w Woroneżu”*, – powiedział Fundacji adwokat Mark Feygin. Istnieją formalne podstawy do rozpatrywania sprawy w Woroneżu, bowiem w dniu 15.01.2015 r. przeciwko Nadii Savchenko zostało wszczęte postępowanie karne w związku z nielegalnym przekroczeniem przez

nią granicy państwowej Federacji Rosyjskiej. Według sfabrykowanej wersji śledztwa, miało do tego dojść rzekomo w obwodzie woroneskim. Właśnie na tej podstawie proces może się odbywać w Woroneżu.

Jeśli do tego dojdzie, to komunikacja pomiędzy Nadią Savchenko a jej adwokatami może zostać utrudniona, gdyż odległość pomiędzy Moskwą a Woroneżem wynosi prawie 500 kilometrów, więc nie jest wykluczone, że adwokaci będą musieli przenieść się do Woroneża na czas procesu.

W istotny sposób zostanie ograniczona możliwość monitorowania procesu sądowego przez wspólnotę międzynarodową. Dziennikarzom, dyplomatom i obserwatorom z ramienia organizacji międzynarodowych trudniej będzie dojechać do regionalnego miasta w Rosji, aby uczestniczyć w posiedzeniach sądu.

W dniu 12.05.2015 r. śledczy w sprawie Savchenko, Dmitriy Bokunovich próbował nakłonić Marka Feygina do podpisania zobowiązania do nieujawniania informacji z postępowania przygotowawczego, jednak adwokat odmówił podpisania dokumentu. Jego odmowa została oficjalnie zaprotokołowana w obecności świadków. Śledczy próbowali też uzyskać takie zobowiązanie od pozostałych obrońców Nadii – Ilyi Novikova i Nikolaya Polozova (odpowiednio w dniach 13.05.2015 r. i 15.05.2015 r.). Obaj adwokaci odmówili. Odmowa Nikolaya Polozova również została zaprotokołowana w obecności świadków. Powyższe działania śledczych można traktować jako próbę ukrycia przed społeczeństwem występujących w sprawie naruszeń oraz zmuszenia adwokatów do milczenia pod groźbą odpowiedzialności karnej. To już nie pierwszy taki przypadek, kiedy śledczy usiłują nakłonić obrońców Savchenko do podpisania zobowiązania do nieujawniania informacji. Już wcześniej, w październiku 2014 r. adwokaci odmówili uczynienia tego. Wtedy śledczy grozili wyłączeniem ich ze sprawy [23].

5. WSPÓLNOTA MIĘDZYNARODOWA NADAL UDZIELA POPARCIA NADII SAVCHENKO I DOMAGA SIĘ JEJ NATYCHMIASTOWEGO UWOLNIENIA

Wspólnota międzynarodowa i władze państw demokratycznych nie zaprzestają wystąpień w obronie bezprawnie aresztowanej Nadii Savchenko, wzywając Rosję do jej natychmiastowego uwolnienia.

W lutym 2015 r. matka Nadii Savchenko, Mariya otrzymała pismo od doradcy kanclerz Niemiec do spraw polityki zagranicznej i polityki bezpieczeństwa, Christopa Heusgena, w którym stwierdzono, iż Angela Merkel oraz minister spraw zagranicznych Niemiec Frank-Walter Steinmeier nadal domagają się natychmiastowego uwolnienia więźniarki politycznej i wielokrotnie podnosili tę kwestię wobec rosyjskich urzędników państwowych.

W dniu 04.02.2015 r. szereg deputowanych Parlamentu Europejskiego w ramach akcji solidarności z Nadią Savchenko rozpoczęło symboliczny strajk głodowy. Deputowani po kolei podejmowali strajk głodowy na jeden dzień. W akcji wzięli udział m.in.: Petras Auštrevičius, Antanas Guoga i Gabrielius Landsbergis z Litwy, Beatriz Basterrechea z Hiszpanii, Michał Boni i Julia Pitera z Polski, Pavel Svoboda z Czech i Mark Demesmaker z Belgii. W ramach akcji poparcia dla Nadii Savchenko, ci oraz inni europarlamentarzyści codziennie wysyłali pisma do ambasadora Rosji w UE Vladimira Chizhova, domagając się uwolnienia Ukrainki [24].

W dniu 25.02.2015 r. przewodniczący Senatu Francji Gerard Larcher, w czasie spotkania z ministrem spraw zagranicznych Rosji Sergeyem Lavrovem w Moskwie, podniósł kwestię konieczności uwolnienia Nadii Savchenko, lecz nie otrzymał żadnych konkretnych gwarancji od szefa rosyjskiego MSZ [25].

W dniu 27.02.2015 r., komentując sprawę Savchenko, dyrektor Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE Michael Georg Link przypomniał, że w 1991 roku w Moskwie państwa członkowskie OBWE zgodziły się traktować więźniów z poszanowaniem ich ludzkiej godności, respektując międzynarodowe standardy podczas sprawowania wymiaru sprawiedliwości. „Wszystkie państwa

powinny nadal pracować nad tym, aby przestrzegane były prawa do sprawiedliwego procesu sądowego i wolności od bezprawnego aresztowania lub zatrzymania” [26], – stwierdził Link.

W dniu 02.03.2015 r. prezydent Poroshenko podpisał dekret, na mocy którego Nadii Savchenko przyznano tytułu „Bohatera Ukrainy”. „*Nadia Savchenko stała się symbolem niezłomności ukraińskiego ducha (...) symbolem naszego zwycięstwa*” [27], – oświadczył prezydent Ukrainy.

W dniu 19.04.2015 r. w Nowym Jorku w pobliżu budynku rosyjskiego przedstawicielstwa w ONZ odbył się wiec poparcia dla Nadii Savchenko, w którym wzięło udział około 100 osób – głównie obywatele USA, a także przedstawiciele ukraińskiej, rosyjskiej, białoruskiej, gruzińskiej i mołdawskiej diaspory w USA. Na wiecu była obecna Maria Savchenko, matka Nadii Savchenko, która przybyła do Nowego Jorku, by spotkać się ze stałymi przedstawicielami USA i Litwy w ONZ Samanthą Power i Raymondą Murmokayte. Spotkała się również z przedstawicielami organizacji obrony praw człowieka Human Rights Watch i Amnesty International, a także z Ivanem Šimonovićem, przedstawicielem Sekretarza Generalnego ONZ do spraw praw człowieka [28].

W dniu 22.04.2015 r. Rada Najwyższa Ukrainy przegłosowała za przyjęciem postanowienia o wprowadzeniu personalnych sankcji wobec osób odpowiedzialnych za bezprawne aresztowanie Nadii Savchenko w Federacji Rosyjskiej. Wykaz takich osób został sporządzony na podstawie „listy Savchenko”, którą przygotowała Fundacja Otwarty Dialog [29].

Fundacja Otwarty Dialog przekazała również „listę Savchenko” do rozpatrzenia szefowi Komisji Helsińskiej w USA kongresmenowi Chris’owi Smith’owi, przewodniczącej PACE Anne Brasseur oraz przewodniczącemu Parlamentu Europejskiego Martinowi Schulzowi.

W dniu 29.04.2015 r. Parlament Europejski przyjął specjalną rezolucję dotyczącą Nadii Savchenko. Europarlamentarzyści wezwali do natychmiastowego uwolnienia Nadii Savchenko. W rezolucji zaznacza się, że **Rosja nie ma żadnych podstaw prawnych ani jurysdykcji do prowadzenia jakichkolwiek działań przeciwko Savchenko, w tym do jej aresztowania i przedstawienia zarzutów**. W rezolucji stwierdza się także, iż Nadia Savchenko jest jeńcem wojennym, i przetrzymywanie jej w areszcie stanowi naruszenie Konwencji Genewskiej ze strony Rosji [30].

W dniu 05.05.2015 r. przedstawiciel Departamentu Stanu USA Jeff Rathke oświadczył, że departament jest zaniepokojony zamiarem przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania Nadii Savchenko przez władze rosyjskie. „*Wzywamy władze rosyjskie do natychmiastowego uwolnienia Nadii Savchenko oraz innych ukraińskich zakładników, zgodnie z tymi zobowiązaniami, które Rosja przyjęła, podpisując mińskie porozumienia*” [31], – oświadczył Rathke.

W dniu 11.05.2015 r., tj. w dniu 34. urodzin Nadii Savchenko, w różnych miastach na świecie (Berlinie, Warszawie, Kijowie, Nowym Jorku, Turynie i innych) zostały przeprowadzone akcje poparcia dla ukraińskiej więźniarki politycznej pod hasłem #FreeSavchenko. Aktywiści wyrazili słowa poparcia i solidarności dla Savchenko i zażądali od władz Rosji jej natychmiastowego uwolnienia.

W dniu 11.05.2015 r. odbyły się równocześnie trzy akcje protestacyjne w Moskwie: przed aresztem śledczym Nr 1 „Matrosskaya Tishina” (obecnie jest tam przetrzymywana Nadia Savchenko), przed gmachem Federalnej Służby Bezpieczeństwa (FSB) Rosji, oraz jednoosobowa pikiet na Placu Maneżowym. W akcjach wzięło udział kilkadziesiąt osób, żądających uwolnienia Ukrainki. Według organów ścigania akcje zostały przeprowadzone nielegalne. W ich wyniku zatrzymano około 20 osób, w tym 4 dziennikarzy relacjonujących wydarzenia [32].

W dniu 12.05.2015 r. podczas spotkania z ministrem spraw zagranicznych FR Sergeyem Lavrovem, sekretarz stanu USA John Kerry stwierdził, że kwestia uwolnienia jeńca politycznego Nadii Savchenko jest bardzo ważna dla USA i ONZ [33].

6. WNIOSKI

Porwanie z terytorium Ukrainy Nadii Savchenko i wszczęcie przeciwko niej postępowania karnego na podstawie sfabrykowanych zarzutów stanowi rażący przypadek naruszenia międzynarodowych norm prawnych i fundamentalnych praw człowieka. Rosja, będąca stałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ, otwarcie posługuje się bandyckimi metodami, wykazując w ten sposób brak poszanowania dla kształtowanego od dziesięcioleci systemu prawa międzynarodowego.

Ze strony Federacji Rosyjskiej, w sprawie Nadii Savchenko doszło do naruszenia szeregu umów międzynarodowych, których Rosja jest uczestnikiem, a mianowicie: Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, III Konwencji Genewskiej, Międzynarodowego Paktu o Prawach Obywatelskich i Politycznych, a także Porozumienia Ogólnego o Przywilejach i Immunitetach Rady Europy.

Łamiąc normy międzynarodowe, władze rosyjskie lekceważą również własne ustawodawstwo, które uznaje prymat prawa międzynarodowego nad krajowym (cz. 4 art. 15 Konstytucji FR).

Przetrzymując Savchenko w areszcie wbrew własnym zobowiązaniom oraz apelom wspólnoty międzynarodowej, Rosja wykazuje niechęć do prowadzenia konstruktywnego dialogu w zakresie uregulowania konfliktu na wschodzie Ukrainy.

W związku z tym Fundacja Otwarty Dialog uważa za celowe nie tylko utrzymanie obecnych sankcji wobec Rosji ze strony demokratycznych państw świata, ale także ich poszerzenie. Szczególnie ważna jest kwestia zawieszenia członkostwa Rosji w Radzie Bezpieczeństwa ONZ, gdzie Rosja stale blokuje konstruktywne inicjatywy w zakresie rozwiązania konfliktu na wschodzie Ukrainy. Należy również wprowadzić sankcje personalne w stosunku do osób znajdujących się na „liście Savchenko”.

Wzywamy wspólnotę międzynarodową (organizacje międzynarodowe i instytucje oraz rządy państw demokratycznych – członków UE, Australii, Kanady, USA i Japonii) do wzmocnienia nacisków na władze Rosji w celu doprowadzenia do uwolnienia ukraińskiej więźniarki politycznej Nadiyi Savchenko. Apelujemy o niedopuszczenie do prowadzenia postępowania w jej sprawie przed sądem w Woroneżu, ponieważ utrudni to monitorowanie przebiegu procesu przez społeczeństwo.

Wszyscy zainteresowani mogą poprzeć nasze żądania, wysyłając pisma pod niżej podane adresy:

- Szef Gabinetu Przewodniczącego PACE Mark Neville – e-mail: mark.neville@coe.int, tel.: +33 88 41 23 41;
- Wysoki Komisarz Unii Europejskiej ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa Federica Mogherini - 1049 Brussels, Rue de la Loi / Wetstraat 200, tel.: +32 2 584 11 11; +32 (0) 2 295 71 69;
- Przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Parlamentu Europejskiego Elmar Brok - Rue Wiertz 60, 1047 Bruxelles, Belgique, tel.: +32 2 28 49013 (Bruksela), +33 3 881 76902 (Strasburg);
- Wysoki Komisarz ONZ ds. Praw Człowieka Zeid Ra'ad Al Hussein - Palais des Nations CH-1211 Geneva 10, Switzerland, тел.: +41 22 917 9220;
- Przewodniczący Komisji Europejskiej Jean-Claude Juncker - 1049 Brussels, Belgium Rue de la Loi / Wetstraat 200, e-mail: president.juncker@ec.europa.eu;
- Prezydent Rosji (Administracja Prezydenta FR) – 103132 Moskwa, ul Ilinka 23, wejście 11, tel.: +7 495 606-36-02;
- Prokurator Generalny FR Yuriy Chaika – 125993 Moskwa, ul. B. Dmitrowka 15a, GSP-3, tel.: +7 495 987 56 56;
- Szef Komitetu Śledczego FR Aleksandr Bastrykin – 105005 Moskwa, Technicheskij Pierieulok 2.

Wykaz źródeł:

1. Ukrainian Crisis / PACE President: Now Russia is obliged to release Savchenko - <http://ukrainiancrisis.net/news/7471>
2. Ukrainskaya Pravda / PACE uznała Savchenko i zgodziła się na przyznanie jej immunitetu – źródło - <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2015/01/26/7056374/>

3. Open Dialog Foundation / Report: the case of Nadiya Savchenko - <http://en.odfoundation.eu/a/4419,report-the-case-of-nadiya-savchenko>
4. Open Dialog Foundation / Report: Nadiya Savchenko case – captured Ukrainian servicewoman sent for psychiatric examination - <http://en.odfoundation.eu/a/5285,report-nadiya-savchenko-s-case-captured-ukrainian-servicewoman-sent-for-psychiatric-examination>
5. Open Dialog Foundation / The report: the case of Nadiya Savchenko - <http://en.odfoundation.eu/a/5725,the-report-the-case-of-nadiya-savchenko>
6. Open Dialog Foundation / Russia violates its international obligations - <http://en.odfoundation.eu/a/5292,russia-violates-its-international-obligations>
7. Open Dialog Foundation / Open Dialog Foundation presented its report on Russia's violation of international laws and obligations at a side-event at PACE - <http://en.odfoundation.eu/a/5775,open-dialog-foundation-presented-its-report-on-russia-s-violation-of-international-laws-and-obligations-at-a-side-event-at-pace>
8. Open Dialog Foundation / Appeals of Ukrainian human rights activists taken into account in PACE's resolution - <http://en.odfoundation.eu/a/5780,appeals-of-ukrainian-human-rights-activists-taken-into-account-in-pace-s-resolution>
9. Profil Ilyi Novikova na Facebooku - <https://www.facebook.com/Ilya.S.Novikov/posts/10203306329338790>
10. European Parliament / Resolution on the case of Nadiya Savchenko - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P8-RC-2015-0406&language=EN>
11. Profil Ilyi Novikova na Twitterze - <https://twitter.com/vertiporokh/status/595923726329339904/photo/1>
12. OBWE / Komplex działań na rzecz realizacji porozumień z Mińska - <http://www.osce.org/ru/cio/140221?download=true>
13. UNIAN / Poroshenko: osiągnięto porozumienie w sprawie uwolnienia Nadiyi Savchenko - <http://www.unian.ua/politics/1043284-poroshenko-dosyagnuta-domovlenist-pro-zvilnennya-nadiyi-savchenko.html>
14. BBC Ukraina / Rosja: Savchenko nie zostanie uwolniona bez decyzji sądu - http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2015/02/150213_savchenko_peskov_markin_or
15. Interfax / Putin: decyzję w sprawie losu ukraińskiej pilotki Savchenko powinni podjąć śledczy i sąd - <http://interfax.com.ua/news/political/240532.html>
16. Povin/ Psaki wezwała FR do uwolnienia Savchenko zgodnie z negocjacjami w Mińsku - <http://povin.com.ua/psaki-zaklikala-rf-zvilniti-savchenko-zgidno-z-peregovorami-u-minsku-140044/>
17. TSN / Poroshenko i Merkel są przekonani, że Savchenko i wszyscy ukraińscy zakładnicy powinni zostać uwolnieni - <http://ru.tsn.ua/politika/poroshenko-i-merkel-ubezhdeny-hto-savchenko-i-vse-ukrainskie-zalozhniki-dolzhy-byt-osvobozhdeny-411825.html>
18. European External Action Service / Statement by the Spokesperson on the detention of Nadiya Savchenko - http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/150226_01_en.htm
19. Ukrainskaya Pravda / PACE po raz kolejny wezwała do uwolnienia Savchenko - <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2015/04/20/7065259/>
20. Vesti / Pilotka Savchenko ucieła z niewoli LRL w czasie ataku lotniczego - <http://vesti-ukr.com/donbass/60635-letchica-savchenko-sbezhala-iz-plena-lnr-vo-vremja-aviaudara>
21. Sprawa karna przeciwko Ukraińcom Olegowi Sentsovowi i Aleksandrowi Kolchence oskarżonym o przygotowywanie aktów terrorystycznych na terytorium zaanektowanego przez Rosję Półwyspu Krymskiego. Sprawa karna posiada wszystkie cechy sfabrykowania.
22. Sprawa karna przeciwko Ukraińcowi Nikolayowi Karpyukowi oskarżonemu o udział w działaniach bojowych w Czeczenii w 2000 roku.
23. Open Dialog Foundation / Russian investigators are hindering the work of Nadiya Savchenko's attorney - <http://en.odfoundation.eu/a/5272,russian-investigators-are-hindering-the-work-of-nadiya-savchenko-s-attorneys>
24. The Baltic Times / Two more Lithuanian MEP's join hunger strike for jailed Savchenko - http://www.baltictimes.com/two_more_lithuanian_meps_join_hunger_strike_for_jailed_savchenko/
25. Le Courrier de Russie / Le président du Sénat Gérard Larcher à Moscou en soutien aux accords de Minsk - <http://www.lecourrierderussie.com/2015/02/president-senat-gerard-larcher-moscou-accords-minsk/>

26. OSCE / ODIHR attended Savchenko hearing in Moscow - <http://www.osce.org/odhr/143001>
27. Oficjalna strona internetowa prezydenta Ukrainy / Prezydent nadał Nadiyi Savchenko tytuł „Bohatera Ukrainy” - <http://www.president.gov.ua/news/32391.html>
28. Głos Ameryki / Mariya Savchenko: „Moja Nadiya to dzisiejsza Ukraina” - <http://m.golos-ameriki.ru/a/oleg-sulkin-savchenko/2726589.html>
29. Ustawa Ukrainy „O wprowadzeniu sankcji wizowych wobec osób odpowiedzialnych za bezprawne aresztowanie w Federacji Rosyjskiej delegatki Ukrainy, członkini stałej delegacji Rady Najwyższej Ukrainy w Zgromadzeniu Parlamentarnym Rady Europy Nadiyi Savchenko” - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/350-19>
30. European / Resolution on the case of Nadiya Savchenko - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=P8-RC-2015-0406&language=EN>
31. U.S. Department of State / Daily Press Briefing - <http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2015/05/241917.htm#UKRAINE>
32. Grani.ru / Na Łubiance odbyła się akcja poparcia dla Savchenko - <http://grani.ru/Politics/Russia/activism/m.240848.html>
33. U.S. Department of State / Press availability with Russian foreign minister Sergey Lavrov - <http://m.state.gov/md242214.htm>